

СТОРІНКИ З МИНУЛОГО

Серпень
2026 р.

видання дрогобицьких краєзнавців Число 8 (52)

ІЛЮСТРОВАНІЙ МІСЯЧНИК ІСТОРІЇ, КУЛЬТУРИ ТА ПОБУТУ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

ВІСІМНАЦЯТИЛІТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

(мовою оригіналу)

У середині листопаду 1918 року Український Національний Союз закликав до повстання проти влади гетьмана П. Скоропадського.

Як дивно звучить це: українці кликали до боротьби проти Української Держави... Чи не було це абсурдом, або навіть злочином? Чи не було виявом анархізму недержавного народу? Чи справді це було «українським хамством»? Такі й багато інших питань виринають саме в дні, коли, перед вісімнадцятьма роками, точилася вперта боротьба за Київ.

Погляньмо на причини.

В останніх днях квітня 1918 р. гурт, зложений переважно з бувших дворян і поміщиків, не здержався перед тим, аби за допомогою найбільших ворогів усього українського, московських офіцерів, підняти руку на зроджену в огні революції владу пробудженої України. Хоч як слабою й недосконалою була та влада, все ж за нею стояли не тільки кола партійні, але також широкі лави тих, що зі зброєю в руках перш усього дбали про звільнення України від північних наїздників. Для них очевидними були всі помилки молодого державного апарату, все безглуздя сліпо-доктринерського соціалістичного правління. Однак, віддані всім своїм еством справі здобуття незалежної державності, вони не припускали навіть думки про піднесення зброї проти української влади в той час, коли українське військо ще не стало твердо на кордонах власної держави. Це не було ознакою байдужості, це було виявом національної карності.

Ця національна карність була кермою їхнього поступовання й по перевороті 29 квітня. Бо хоч переворот показав, що його авторам, які бачили у революції тільки соціальне лихо та знищення

їхнього економічного добробуту, ходить про задоволення егоїстичних інтересів; хоч гетьманська влада, заступлена неукраїнцями, від перших днів старалася позбутися з армії та різних установ усіх, відданих ідеї української державності; хоч село, що було основою нашого національного життя, побачило поворот «старих часів», переживаючи катування з руки приведених чужинцями-помі-

щиками «карателів» і все це в імені «Гетьмана Всієї України»; хоч розпаношення на українській землі московського елемента, прислужників вчорашньої Росії, глибоко вражало почуття й гордість кожного українця; все ж ті, що зі зброєю в руках здобули самостійність поневоленому народові, стиснувши в грудях образ та здержавши гнів, пробували вплинути на хід

політики гетьманської влади. Коли тільки з'явилася можливість, вони пішли до українських військових частин у надії, що їм вдасться перемінити московський характер, вдасться наповнити українським змістом гетьманську державу.

Та, занепокоєні зростом українських впливів, московські прислужники Гетьмана не спинилися перед завершенням свого ганебного панування. За підписом Гетьмана Всієї України з'явився маніфест про федерацію України з Росією!

Чи треба дивуватися, що всі свідомі українці без вагань пішли на заклик Національного Союзу? Пішли на бій за Українську Державу!

Великою неправдою є, що повстання проти гетьманської влади завалило нашу державність. Сам Гетьман знищив ту державність проголошенням «єдиної-неділимої».

Перші постріли під Мотовилівкою власне розпочали бій за відновлення Української Держави.

Українська Галицька армія у боротьбі проти москалів.

Республіканський броневи́к «Вільна Україна»

з пробоевим ку́рінем бригади Українських Січових Стрі́льців.

В-во товариства «Бистриця», 1919 р.

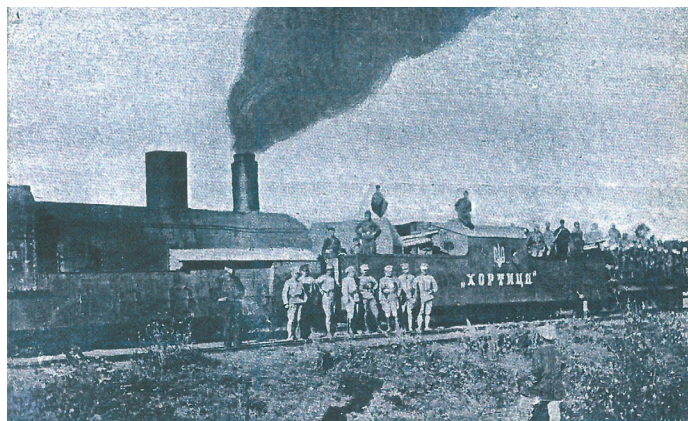
Щойно по кровавих боях українські війська вступили в Київ. Ціною крові українських старшин, козаків і селян-повстанців вдалося відновити нашу самостійність.

Якою цінною школою для української визвольної боротьби були події останнього вісімнадцятиліття! Всі спроби розв'язати проблему української державності чи то в рамках Росії, чи соціалістичного всесвіту чи в злучі з Польщею потерпіли повну невдачу.

І в вісімнадцяту річницю української національної революції, схиляючи чоло перед героями Мотовилівки, мусимо визнати, що через гори трупів синів українського народу ми прийшли до непорушного висновку: **лише безкомпромісовою боротьбою з усіма відвічними ворогами України зможемо дійти до нашої мети: до Незалежної й Соборної Української Держави!**

Молодості самий фізичний вік ще не означає. І недолітки можуть бути старцями, а сивобороді — юнаками.

Життя – це вічна боротьба, в якій не вільно зражуватися невдачами і зневірюватися, в якій хоч падається, треба вставати. **Хто в боротьбі зражується, хто зневірюється і, впавши, не підіймається, не випростовує хребта, цей стає погноєм для чужих організмів, для чужих правд.**

Українська Галицька армія у боротьбі проти москалів. Республіканський броневик «Хортиця» при пробоевому куріневі бригади Українських Січових Стрільців. В-во товариства «Бистриця», 1919 р.

Не відразу великі діла, лише дрібна муравлина праця з тією свідомістю, що працюємо для Великої Справи.

Між большевизмом і націоналізмом є та різниця, що перший вміє лиш руйнувати, а другий будує.

Україна може бути тільки велика або ніяка.

Газета «Український шлях».

– Рихнов біля Яблонця (Чеська республіка), 1 грудня 1936 р., С. 1

ЖОВТО-БЛАКИТНИЙ ЧИ БЛАКИТНО-ЖОВТИЙ?

Рік 1991 назавжди увійшов в історію України – вона відновила (не завоювала) незалежність. У далекому 1917 р. була створена Українська Народна республіка і її керівний орган – Центральна Рада – в березні 1918 р. затвердила український прапор.

Він був жовто-блакитним і, згідно логіки, мав би бути таким і понині. Однак, у тому ж році, з приходом до влади гетьмана Павла Скоропадського – колишнього російського генерала – прапор чомусь став блакитно-жовтим. Причини цього достеменно невідомі, цим питанням, очевидно, мали б займатися фахові історики. З тих пір порядковість кольорів на українському стязі не була остаточно визначеною і його використовували в обох варіантах, а це, як відомо, ні до чого доброго не призводить. На фото (1) схрещені прапорці угорі світлішого, внизу – темнішого кольорів. На світлині (2) вказівник товариства «Просвіта» теж має таку ж послідовність кольорів. Однак, на фото (3) бачимо стяг угорі темнішого, внизу – світлішого кольорів. Така ж їхня послідовність і на прапорах на фото (4)¹

Фото 1. Хористки капели «Дніпро», 12.05.1934 р.

У 1993 р. фахівець з геральдики та художниця, китаянка Мао Мао застерігала тодішнього президента України Л. Кравчука про небезпеку домінування блакитного кольору над жовтим на нашому стязі. У Китаї з давніх-давен дуже серйозно ставляться до геральдики і, зокрема, до порядковості

¹ Фото з архіву автора.

кольорів на прапорах. Країну, на стязі якої домінує блакитний колір над жовтим чекає, за її словами, за-непад і розруха. Як у воду дивилася... Тоді Л. Кравчук не надав цьому значення, а шкода... За тридцять п'ять років незалежності – термін досить значний – наша країна так і не стала високорозвинутою європейською державою.

Згідно із загальноприйнятим правилом, верхній колір на прапорі має бути таким, як і на гербовому знаку. У нас – це жовтий тризуб. Приміром, у Польщі – це білий орел, тож не дивно, що стяг цієї держави угорі білого кольору і такі приклади не поодинокі (прапори Естонії, Бельгії, Чехії, Німеччини та ін.).

На користь саме жовто-блакитного прапора бачимо інформацію в Українській Загальній Енциклопедії, яка вийшла друком у трьох томах в 1934-1936 рр. під головною редакцією Івана Раковського (Львів-Станіславів-Коломия): «**Національні барви, барви, що їх уживається як відзнаку народу або держави. Найчастіше це барви державного гербу, тоді їх порядок такий, що на першому місці йде колір знаку гербового, на другому – колір тла; національна барва Української держави й народу жовто-блакитна (вгорі жовта, знизу – блакитна)**» (Т. II, С. 817). Цікаво, чи наші історики та політики заглядали до цього раритетного видання? А варто би...

Отже, як би там не було, з відновленням нашої державності, згідно логіки, мав би бути відновлений і жовто-блакитний стяг, який був затверджений, як вже зазначалося, у березні 1918 р. тодішнім керівним органом – Центральною Радою. Однак, не так сталося, як гадалося... Голодомори, переслідування, знищення українців і, передусім, нашої інтелігенції та, зрештою, й сьогоднішня російсько-українська війна немов застерігають нас – чи правильна порядковість кольорів на нашому прапорі?²..

Володимир САДОВИЙ

Фото 2. Товариство «Просвіта» в с. Ульгівок
(нині територія республіки Польща, Люблінське воєводство), 1937 р.

Фото 3. Біля Народного дому, 1930-ті рр.

Фото 4. На Маківці в році 1936. Вшанування пам'яті по загиблих у боях із москалями Українських Січових Стрільців на горі Маківка в 1915 р.

² Про наш прапор див. – В. Садовий. Галичина – мій рідний край. – Дрогобич. В-во «Посвіт», 2024., С. 122-131

ЗАВДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЖІНКИ В ТЕПЕРІШНУ ХВИЛЮ

(мовою оригіналу)

До найважливіших завдань української жінки-матері належить виховання дітей в найранішій молодості та пильний догляд у пізнішому віці, коли дитина ходить до школи чи вступає вже на самостійний життєвий шлях. Про виховання дітей пишеться і говориться дуже багато. Це все однак, на превелику шкоду українського народу, йде мимо наших матерів. Українська жінка є дуже запопадливою та роботящою господинею, однак в більшості зле виховуючою матір'ю. А наслідки цього відчуває наш нарід на власній шкірі. Бо, мабуть, нема у світі другого народу, який би так скоро змінював свою народність, так скоро приносився до чужих обставин (однак у відеміх сторінках) як український нарід, і то не тільки на чужині, але навіть на ріднім ґрунті, у своїх сторонах. Українська матір мусить відповідним вихованням протиділати цьому ще у більшій мірі як досі. Таке високе та почесне завдання, особливо в теперішні часи, вкладають на українську жінку перевиховати молоде покоління у привязанню до батьківської віри, мови та народности, у при звичаєнню до солідности, культурности, до витривалости в праці та до характерности. У вихованні треба звертати увагу на цінности постійні, вселюдські, а не допускати до того, щоби в молоді душі вщиплювалося привязання до хвилевих настроїв та подій, які у висліді не дають для виховання реальних цінностей.

Погоня за хвилевими користями, за сумнівної вартости вигодами в життю зменшує наш чисельний стан по містах. Погляньмо лише, скільки то соток тисяч міського і підміського населення є українського походження, однак вже не «наших», поминувши десятки тисяч тих, в яких пливе тільки частина української крові. З цєю грізною дійсністю треба завзято боротися. Хто ж може краще виховати дитину, як не власні родичі? Як довго ми не маємо широко розгалуженого рідного шкільництва, так довго наші батьки не можуть очікувати від школи, щоби вона дала їх дитині таке національне виховання, яке вони повинні дістати. Знову ж батьки (і інтелігенти), якщо хочуть дати своїй дитині таке виховання, щоби вона в життю не заломилася зі шкодою для народу, то вони самі повинні бути високонаціонально освідомлені та

характерні. Тому виховання дітей повинні ми зачати від перевиховання родичів і будучих матерів, дівчат. Усі наші культурно-освітні установи, як т-во «Просвіта», «Рідна Школа», «Союз Українок» та ремісничі товариства повинні взяти на себе завдання вперто і безглядно поширювати національне освідомлення по містах і селах. Охотників до цієї, щоправда тяжкої, однак заслуженої праці знайти можна чимало серед студентів і молоді взагалі.

Кожда українська жінка повинна мати обов'язково в своїй хаті історію та географію України (опис рідного краю) та книжки, які пишуть про те, як боролися за свободу Ірландці, Болгари, Чехи чи інші народи. На цей конечний духовний корм мусить спромогтися кожда українська хата. Не сміємо відказуватися від купна, мовляв, нема за що. На ці книжки мусять бути гріш і він знайдеться. Читаючи, треба зразу розбирати, що шкодило для нашого народу і його держави, а що було причиною світлих хвилин нашої минувшини. І порівнювати до теперішности і часів недавно минулих. А тоді прийдемо до переконання, в чім треба змінити українську національну вдачу і коли в нас повстане така постанова, яку твердо і послідовно будемо сповняти, то вже в другій генерації настане відродження Нації і її оздоровлення.

Особливо дітям у шкільному віці прочитуйте історію нашої минувшини і опис рідного краю, бо в школі цих відомостей не дістануть, або в іншому насвітленні. Завсігди вказуйте дітям на шкідливість тих хиб нашого народу, які від соток літ нас давлять і нівечуть.

Нехай ваша дитина добре знає, хто вона та де живе. Це знання нехай вкорінюється в душі і розумі дитини. А тоді не буде цього, що десять Українців з одним неукраїнцем говорять чужою мовою, що сільська дитина, йдучи до міста на науку чи службу, цурається свого народу і встидається за своє селянське походження та стає поволи яничаром або людиною дуже хиткого характеру і тим більше небезпечною для свого народу.

Инж. Б.

*Газета «Українське життя». – Станіславів,
20 березня 1932 р., С. 3*

«ЩОБИ КНЯЗЬ МІГ МОЛИТИСЯ ЗА СВОЇХ ПРЕДКІВ»

Коли на Україні хрестили мерців

(мовою оригіналу)

Звичайно, коли мова про хрещення, то маємо на думці живих людей, для яких саме встановлена Церквою тайна хрещення. Однак находимо в одному із посланій апостола Павла (до Коринтіян I глава 15) одно не дуже ясне місце, в якому є згадка «о крещеніи мертвих ради», яке стало приводом, що в перших віках християнства була доволі поширена думка, немов то можна й мерців хрестити. Особливо у північній Африці, де біля IV віку ця, незгідна з канонами церкви, і як така підпадаюча під назву єреси думка, була дуже поширена серед тамошніх християнських громад. Знаємо про це, м. ін., з постанов картагінського обласного собора, що звертаються гостро проти цього рода хрещення, про що згадується в кормчій книзі.

Цікаво, що й на Україні в перших роках після заведення християнства траплялися цього рода хрещення мерців. Вони траплялися, щоправда, рідко, та все таки є вони цікавим причинком для пізнання тогочасного життя та світогляду нашого народу. А саме маємо відомости, що в 1044 р., в часі панування великого князя Ярослава Мудрого, викопано з гробу й охрещено тлінні останки стрієчних дядьків Ярослава, князів Олега й Ярополка, синів Святослава Завойовника – братів Володимира Великого¹). Чи сталося це за особистою спонукою Ярослава Мудрого, чи зробило це, по його наказу, духовенство, щоби приподобатися князеві, який був великим прихильником духовенства і щедро його підпомагав, певно не знати. У літописі читаємо, що „выгребоша два князя, Ярополка и Олега, сына Святослава и крестиша кости сю и положиша въ церкви святія Богородицы».

Князь Ярослав Мудрий
(987 - 1054)

Певна річ, що великий князь Ярослав Мудрий, людина дуже релігійна й побожна, сильно прив'язаний до свого роду, сумував над цим, що його дядьки померли в поганстві й він не може їх душам подати релігійної потіхи, ні справляти поминок по них після християнського обряду. І хоч це не годилося з церковними приписами та звичаями, мабуть заохочений кимось заохожим, що бував в світі й чував про такі практики — подав свою згоду на охрещення своїх дядьків поган по смерті. З історії знаємо, що князь Олег Святославич був князем Деревлян і погіб в 977 році в битві зі своїм старшим братом Ярополком. Цього ж Ярополка убив підступом 980 р. Володимир Великий, наймолодший брат обох попередніх, усуваючи

чи таким чином останню перешкоду, щоби засісти на київському престолі, до якого мав він якнайменше прав. Сповнивши обряд хрещення над обома князями, що померли перед шістьдесять роками, похоронено їх вже як християн, з усім похоронним обрядом й величчю, належною князям, їх похоронили, здається, в Десятинній церкві, яка й була церквою св. Богородиці, збудованою Володимиром Великим на місці, де в 983 році кияне убили двох Варягів-християн, перших мучеників нової віри на Україні.

А відбулося це хрещення небіжчиків-князів в часі, коли київським митрополитом був Теопемт, родом Грек, безпосередній попередник Іляріона, відомого письменника й бесідника, першого Українця на київському митрополичому престолі.

Подав Мирослав Каній—Лежайськ.

Газета «Неділя».

– Львів, 2 червня 1935 р., С. 8

¹ Повість временних літ, видана з року 1767. С-Петербург, С. 107.

ЧОГО ХОЧЕ ПРОТИАЛЬНОГОЛНЕ ТОВАРИСТВО «ВІДРОДЖЕННЯ»

(мовою оригіналу)

Дещо з історії

Першими, що почали в нас працювати над ширенням тверезості між народом, треба з признанням згадати, було духовенство. Воно ще в половині XIX століття, при піддержці і заохоті консисторії, повело акцію по селах проти коршем і горілки. Селянство масово складало приречення і присяги, що не буде пити ніяких алькогольних напоїв.

Пропаганда за тверезістю знову відновилася в 1870-х роках. Митрополит Сембратович поручив духовенству засновувати при церквах брацтва тверезості та устроювати протикоршемні місії.

Австрійський уряд, намісництво і староства робили всякі перепони. Самбірський староста попросту розв'язував такі брацтва, називаючи їхню роботу протидержавною тому, бо вони, поборюючи п'яцтво, шкодили державному скарбові.

Антиалкогольна різдвяна поштова листівка «Святкуймо без алькоголю!». Худ. О. Ліщинський. Накладом Українського Протиялконого товариства «Відродження». – Львів, 1935 р.

Та небавом цей здоровий рух припинився: австрійська державна влада виступила з домаганням до єпископатів, щоби духовенство нікого до таких приречень не намовляло. До завзятої боротьби з тверезістю виступили також жида-коршмарі. Вони підходжували селян та вговорювали, що священики тому відтягають їх від коршми, щоби самим мати більше на треби. Також панські двори були проти тверезості. Пани виплачували селянам заробітки горілкою і збагачувалися на їх нужді.

Із світських установ була перша «Прогрива», яка ще в 1870-х роках почала видавати численні протиялконогольні книжочки, а на першому своєму конгресі в 1908 р. зорганізувала гігієнічну секцію, в якій було прочитано 4 протиялконогольні реферати.

Першим світським протиялконогольним товариством було товариство «Відродження», яке заснувалося в 1908 р. у Львові. До світової війни воно розвивалося дуже гарно: зеднало кілька тисяч

членів і видало кілька протиялконогольних книжочок. В 1920 р. відновлено у Львові централю «Відродження». Товариство розвивалося гарно та поширювало протиялконогольний рух головно серед молоді. На жаль, по причині післявоєнного лихоліття та застою, воно припинило свою діяльність. Щойно з 1928 р. відновилося т-во «Відродження» в Рогатині і розвинуло живу діяльність організаційну, видавничу, пропагандову, плебісцитову, зеднало вже біля тисячки

членів і почало видавати протиалькогольний орган «Ми Молоді». Коли ж у 1929 р. відновлюється централь у Львові, всі агенди з кінцем минулого року перейшли з Рогатина у Львів.

Товариство «Просвіта», влаштовуючи другий з ряду конгрес в 1929 р., не проминуло й алькогольного питання: в підсекції суспільної гігієни було зголошених аж 14 протиалькогольних рефератів.

Протиалькогольний рух поволі починає поширюватися на села і захоплювати маси. Є надії, що стане він стихійним.

Чого хоче «Відродження»?

Піяцтво змело з землі не один великий і могутній нарід; піяцтво вигубило дикі та здорові зовсім племена індіан в Америці та чорношкірих африканських негрів; через піяцтво за Сасів Поляки втратили свою державу; через піяцтво прийшло також до руїни і нашої колись могутньої української держави за княжих і козацьких часів; тільки піяцтвом вдержували пани селян в кріпацтві; піяцтво і тепер губить наші верхи – інтелігенцію і низи — селян та робітників.

Відродження хоче спинити руїну народу в сучасному, знаючи, які шкоди зробив алькоголізм у минулому, тому воно хоче:

- ◆ Зберегти здоровля живучих і майбутніх поколінь, які були б загартовані і спосібні на найбільші жертви;
- ◆ Зберегти щастя родини;
- ◆ Виховати молодь у протиалькогольному дусі, щоби піяцькі звички минулих і сучасних поколінь були їм уже чужими й осоружними;
- ◆ Заховати в народі ці великанські мільйони, які він видає на отруйні напінки і збільшити в той спосіб народній капітал, що причиниться до його економічного і культурного двигнення;
- ◆ Викорінити застарілі піяцькі звички і впровадити новий побут, нові товариські форми на весіллях, святах, забавах, зіздах, конгресах, комерсах, без трійливих напоїв;
- ◆ Прогнати з сіл коршми, ці гнізда руїни і деморалізації;
- ◆ Заступити алькогольні напої безалькогольними і дати в той спосіб початок до розвитку українського безалькогольного промислу;

Часопис «Відродження» – орган Українського Протиалькогольного товариства "Відродження".
– Львів, Ч. 1, 1930 р.

- ◆ Піднести народ на вищий рівень моралі і загартувати його волю та гін до життя й боротьби, який притуплюється алькоголем;
- ◆ Виплекати в широких народніх масах таку протиалькогольну свідомість, щоб ці маси самочинно, як це зробили Американці, Фінляндці, Ісландці, домагалися закона, що забороняв би виріб і продажу алькогольних напоїв;
- ◆ Словом, хоче визволити український нарід з під впливу алькоголізму через цілковиту повздержність, щоби ВІН двигнувся економічно, культурно і політично.

Українське «Відродження» – це пробудження українського народу з віковичного поневолення, це віднова його фізичних і умовних сил до здобуття кращого майбутнього!

Ю. КАМЕНЕЦЬКИЙ

Часопис (місячник) «Відродження». – Львів,
15 січня 1930 р., С 7–8

УКРАЇНСЬКІ ПРИВАТНІ БІБЛІОТЕКИ

(мовою оригіналу)

Козацька старшина не цуралася книжки. Пізнавали та навчалися шанувати її ще в школі, як спудеї Київської Академії, так і на студіях у Львові, а то і в Німеччині та деінде.

Не диво, що при таких високім розумінні користи науки взагалі, була книга звичайною річчю у побуті нашої старшини. І дійсно, не в одного з них знаходилися чималі збірки книг, головню релігійного змісту, що їх переховували у спеціальних шафах – «бібліотеках», випозичали один одному, давали до оправи «інтролігаторам», що існували в Україні як окремих ремісничий фах. До книжок латинських, польських, руських пізніше ще прилучуються німецькі та французькі; в них шукали відповіді на питання не лише теологічні, а і з математики, історії, географії, мовознавства тощо. Гданськ, Рига, Шлезьк постачають книжки закордонні; київські та чернігівські, а пізніше московські й петербурзькі видання рівнож ширяться по всіх кутках України. Дехто передплачував і газети німецькі та французькі (напр. «Merkure de France»), інші відписували з них цікаві відомості, що ширилися в рукописних копіях.

У полковника лубенського Кулябки бачимо в збірнику з р. 1733, приналежному родині Забіл, перекладену з «Merkure de France» сатиру на тогочасне міжнародне становище.

У бунчукового товариша стародубського полку Степана Лашкевича (1734—1782) була бібліотека, що пізніше зросла у його потомків аж на 12 000 томів. З його «Записки домашньої еженевної» довідуємося, що він читав газети, які доставав від Іллі Василевича Журмана з Глухова. Перебуваючи в Петербурзі, С. Лашкевич усе ходив до академічної книгарні, а одного разу купив там книжок аж за 35 рублів. Бібліотеку він мав у зразковім порядку, власноручно списав каталог у кількох примірниках з доповненнями.

Мав бібліотеку й управитель канцелярії генерал-губернатора України Румянцева, командант українських полків Олександр Безбородько (1746—1799), як і його молодший брат

Ілько — основоположник ніженського ліцею, пізнішого Історико-філологічного інституту. У О. Безбородька був екслібрис.

Генеральний підскарбій Олександр Гудович у маєтку Іваншенки зібрав чималу бібліотеку книг і рукописів, приназбираних з усіх усядів.

Були бібліотеки у Кочубеїв: Віктора (1768—1834), Аркадія (1790—1878) і Василя (1812—1850). Бібліотека Василя Кочубея у 5 000 т. дісталася до Харківського університету, а 10 000 т., головню історичних книг Аркадія Кочубея в с. Згуровці на Полтавщині дістав у спадщині його син Петро. В квітні 1930 р. на виставі екслібрисів УНІК у Києві був виставлений гарний екслібрис Кочубеїв.

Цінну бібліотеку приназбирало кількома генераціями славного українського роду Милорадовичів. Знаходилася вона в Любечі на Чернігівщині. Багато спричинився до збільшення збірок граф Григор Олександрович Милорадович, який вже 13-літнім хлопчиком почав збирати книжки. За нього було в бібліотеці 16 000 т. книг російських, французьких і словянських стародруків. Були там, між іншим: «Статут Литовський з 1588 р.» Мамоничів; Туманського «Діяння Петра Великого», «Камерь-фурьєрський Журналь» й т. п. З французьких книг визначалися: «Contes de La fontaine» 1762 (Fermiers-Generaux), «Voltaire-Oeuvres» та інші.

Крім бібліотеки мали Милорадовичі цінний архів з документами Павла Полуботка, значна частина маєтку якого перейшла до них. Рівно ж і геральдичний екслібрис Милорадовичів був на виставі УНІК в квітні 1930 р. у Києві.

Крім згаданих коротких відомостей про бібліотеки козацької старшини знайдуться ще і інші в різних часописах і книжках. На жаль, ще не маємо ані більших розвідок про цю сторону нашого культурного минулого, ані систематизованих матеріалів, що могли би послужити для спеціальних студій.

Петро ЗЛЕНКО

Часопис (місячник) «Українська книга».
– Львів, ч. VII–VIII, 1937 р., С. 166–167.